Raadsvoorstel

Gemeente Mook en Middelaar

Documentnummer	**CM23.3740 / ZM23.04570**
Onderwerp	**Erfgoedverordening en welstandsnota Mook en Middelaar 2024**
Datum raadsvergadering	**1 februari 2024**
Raadscommissie	Algemene commissie
Datum raadscommissie	24 januari 2024
Programma	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting
Portefeuillehouder	A.F. Herings

Erfgoedverordening en Welstandsnota Mook en Middelaar 2024

Samenvatting

De inwerkingtreding van de Omgevingswet heeft gevolgen voor de Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2012 (hierna: Erfgoedverordening 2012) en de Welstandsnota Mook en Middelaar 2013 (hierna: Welstandsnota 2013). Bovendien is de Erfgoedverordening 2012 nog niet aangepast aan de Erfgoedwet, die reeds op 1 juli 2016 in werking is getreden. Zowel de Erfgoedverordening 2012 als de Welstandsnota 2013 moeten aangepast worden aan de actuele wet- en regelgeving. Daarnaast bieden deze beleidsneutrale aanpassingen ook de kans om paragrafen aan te vullen en/of toe te voegen aan de Erfgoedverordening en Welstandsnota in het kader van doorontwikkeling van beleid.

In de erfgoedverordening wordt voorgesteld om de paragraaf ‘Aanwijzing gemeentelijk beschermd cultuurgoed of gemeentelijk beschermde verzameling’ toe te voegen. Daarnaast wordt voorgesteld om een vangnetbepaling archeologie op te nemen ter bescherming van archeologische monumenten waarvoor in het (tijdelijk) omgevingsplan (nog) geen beschermingsregime is opgenomen.

In de welstandsnota wordt voorgesteld paraaf 2.3.3 “criteria bij excessen” aan te vullen met een alinea om zichtbare verloedering en ernstige verwaarlozing tegen te gaan. Daarnaast wordt voorgesteld om de paragraaf ‘Welstandscriteria en duurzaamheid’ toe te voegen. Als laatste wordt voorgesteld om deelgebied 7 ‘recreatiegebieden’ aan te vullen met een paragraaf ‘Mookerplas’. Hierin zijn criteria voor bouwwerken op het water opgenomen.

Voorstel

1. De Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2024 vast te stellen (bijlage 2);
2. De Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2012 in te trekken (onderdeel van bijlage 2);
3. De Welstandsnota Mook en Middelaar 2024 vast te stellen (bijlage 3);
4. De Welstandsnota Mook en Middelaar 2013 in te trekken;
5. De inwerkingtreding van zowel de erfgoedverordening en de welstandsnota met terugwerkende kracht per 1 januari 2024 te laten ingaan.

Beoogd effect
Erfgoedverordening
Een actualisering van de Erfgoedverordening Mook en Middelaar die aansluit bij zowel de Omgevingswet als de Erfgoedwet. Dit betekent dat alle artikelen over aanwijzing en instandhouding van gemeentelijk cultureel erfgoed zijn afgestemd op de actuele regelgeving.

Welstandsnota
Een actualisering van de Welstandsnota Mook en Middelaar die aansluit bij de Omgevingswet.

Inleiding

Erfgoedverordening
Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Dit heeft gevolgen voor het gemeentelijk erfgoedbeleid. De Erfgoedwet gaat samen met de nieuwe Omgevingswet het fundament vormen voor de bescherming van cultureel erfgoed. De vuistregel voor de verdeling tussen de Erfgoedwet en de Omgevingswet is als volgt:

- Roerend cultureel erfgoed, dus erfgoed dat verplaatsbaar is, en de aanwijzing van rijksmonumenten staat in de Erfgoedwet.
- De aanwijzing van ruimtelijk cultureel erfgoed (niet roerend) en de omgang met het cultureel erfgoed in de fysieke leefomgeving komt in de Omgevingswet.

In de huidige Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2012 is de wetgeving van 2016 nog niet verwerkt. De verordening bevat alleen nog bepalingen over onroerend cultureel erfgoed (en niet over roerend cultureel erfgoed). Het voorstel is om de Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2012 nu in één keer te actualiseren in lijn met de Erfgoedwet 2016 en de Omgevingswet 2024.

De gemeente Mook en Middelaar beschikt op dit moment over 10 rijksmonumenten en 15 gemeentelijke monumenten (zie bijlage 4). In de nieuwe erfgoedverordening wordt benoemd hoe de aanwijzing en bescherming van een gemeentelijk monument is geregeld onder de Omgevingswet. Het roerend cultureel erfgoed en de aanwijzing van rijksmonumenten wordt ook aan de nieuwe verordening toegevoegd. Verder is er een vangnetbepaling voor archeologie opgenomen ter bescherming van archeologische monumenten waarvoor in het (tijdelijk) omgevingsplan (nog) geen beschermingsregime is opgenomen. Dit kunt u als voorzorg beschouwen, wij voorzien hierin geen lacune.

De Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2024 is gebaseerd op de modelverordening van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Daarmee sluiten we zoveel mogelijk aan op de landelijke systematiek en de Omgevingswet. De erfgoedverordening is een uitvoerings- en handhavingsbeleid. De visie van de gemeente over (de toekomst van) het thema Cultureel Erfgoed zal worden omschreven in de Omgevingsvisie.

De verschillen tussen de Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2012 en de Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2024 zijn weergegeven in de tabel van bijlage 5.

Welstandsnota
De gemeente heeft onder de Omgevingswet (art 1.3) de wettelijke taak om te zorgen voor een goede omgevingskwaliteit. Omgevingskwaliteit wordt geduid als; ‘het belang van aspecten als cultureel erfgoed, architectonische kwaliteit van bouwwerken, stedenbouwkundige kwaliteit en kwaliteit van natuur en landschap.’ De Welstandsnota geeft aan welke ruimtelijke kwaliteit gewenst is bij bouwplannen en de inrichting van de openbare ruimte. Daarmee vormt de nota een basis voor het

omgevingsplan en een integraal beleid voor omgevingskwaliteit.

Op 10 november 2022 heeft uw Raad een motie aangenomen waarin uw Raad het college opdraagt om in 2023 de bestaande welstandsverordening te actualiseren met het oog op het tegengaan van verkrotting en leegstand, daarbij het instrument van een leegstandsverordening te bekijken, en dit voor het einde van 2023 voor te leggen aan de gemeenteraad. De Welstandsnota 2024 is hier mede een gevolg van.

Door het actualiseren van de Welstandsnota zal deze aansluiten op de Omgevingswet. Daarnaast zijn er paragrafen aangevuld en/of toegevoegd over zichtbare verloedering en ernstige verwaarlozing, duurzaamheid en bouwwerken op de Mookerplas. Hiermee is de Welstandsnota ook toekomstbestendig gemaakt.

De wijzigingen ten behoeve van nieuwe wetgeving zijn blauw gemarkeerd. De inhoudelijke aanvullingen voor de genoemde thema’s zijn groen gemarkeerd.

Argumenten

1.1 De Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2012 is verouderd

Door de inwerkingtreding van de Erfgoedwet in 2016 en de Omgevingswet in 2024 zijn aanpassingen in de verordening noodzakelijk. Er wordt in de huidige verordening naar de oude wetgeving verwezen. Bovendien verwijst de huidige verordening nog naar de Gemeentelijke Monumentencommissie. Deze is met het instellen van de gemeentelijke Adviescommissie Omgevingskwaliteit Mook en Middelaar opgeheven. Door de Erfgoedverordening te actualiseren, blijft het cultureel erfgoed binnen onze gemeente op de juiste manier beschermd.

1.2 De nieuwe erfgoedverordening voldoet aan de nieuwe wetgeving

De modelverordening van de VNG is voor de nieuwe Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2024 gevolgd. In de modelverordening zijn alle (juridische) aanpassingen uitgewerkt. Deze aanpassingen zijn vervolgens toegespitst op onze gemeente. Hiermee voldoet de nieuwe verordening aan de gestelde juridische eisen. De gemaakte wijzigingen ten opzichte van de Erfgoedverordening 2012 staan weergegeven in bijlage 5.

1.3 De toevoeging van de paragraaf 'Aanwijzing gemeentelijk beschermd cultuurgoed of gemeentelijk beschermde verzameling' biedt meer zekerheid tot behoud van cultuurgoederen en verzamelingen

In de huidige Erfgoedverordening waren regels opgenomen voor het gebouwde erfgoed, de onroerende zaken. De toevoeging van het hoofdstuk 'Aanwijzing van beschermde gemeentelijke cultuurgoederen en verzamelingen' biedt de kans om ook roerende zaken door middel van aanwijzing als beschermd cultuurgoed voor de toekomst beter te kunnen behouden.

1.4 Het opnemen van een vangnetbepaling archeologie biedt de zekerheid dat altijd rekening gehouden wordt met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten

Volgens het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) bevat de toelichting van een bestemmingsplan 'een beschrijving van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden'. Na inwerkingtreding van de Omgevingswet maken de bestemmingsplannen deel uit van het omgevingsplan van rechtswege. Voor de eventuele bestemmingsplannen binnen de gemeente waarin geen bepalingen over archeologie zijn opgenomen (dit geldt voor bestemmingsplannen die vóór het Bro zijn opgesteld), is in het overgangsrecht een vangnetbepaling archeologie opgesteld.

2.1 Bij inwerkingtreding van de Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2024 komt de Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2012 te vervallen

Na het vaststellen van de nieuwe Erfgoedverordening door uw Raad, dient de oude verordening te worden ingetrokken om redenen van rechtszekerheid en duidelijkheid.

3.1 De Welstandsnota Mook en Middelaar 2013 is verouderd
Door de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn aanpassingen in de welstandsnota noodzakelijk. Er wordt in de welstandsnota namelijk nog naar oude wetgeving verwezen. Bovendien verwijst de huidige nota nog naar de oude Commissie Ruimtelijke Kwaliteit. Hiervoor in de plaats heeft uw raad de nieuwe gemeentelijke Adviescommissie Omgevingskwaliteit ingesteld zoals genoemd in de Verordening Adviescommissie Omgevingskwaliteit Mook en Middelaar 2024.

3.2 Op 10 november 2022 heeft uw Raad een motie aangenomen waarin uw Raad het college opdraagt om in 2023 de bestaande welstandsverordening te actualiseren met het oog op het tegengaan van verkrotting en leegstand
De gemeente Mook en Middelaar kent meerdere panden die al langere tijd leegstaan. De leegstand komt de leefbaarheid niet ten goede en heeft daarmee een negatieve invloed op de omgevingskwaliteit. Om die reden heeft uw Raad het college de opdracht gegeven om de huidige welstandsverordening te actualiseren met aandacht voor het tegengaan van verkrotting en leegstand. Hiertoe wordt paragraaf 2.3.3 “criteria bij excessen” van de huidige Welstandsnota aangevuld met een alinea om zichtbare verloedering en ernstige verwaarlozing tegen te gaan.

3.3 Met de uitbreiding van het thema ‘zichtbare verloedering en ernstige verwaarlozing’ van woningen wordt de omgevingskwaliteit bevorderd.
Leegstaande panden hebben in algemene zin een negatieve invloed op de ervaren omgevingskwaliteit. Door regels toe te voegen over verloedering en verwaarlozing kan een eigenaar van deze panden worden aangeschreven om de situatie te verbeteren. Het volgende criterium is opgenomen in de nieuwe Welstandsnota:
‘Er is sprake van zichtbare verloedering en ernstige verwaarlozing van het uiterlijk van een bouwwerk of de omgeving door achterstallig onderhoud. Dit blijkt bijvoorbeeld uit gedeeltelijk instorting en afbraak, dichtgetimmerde ramen, kapotte ruiten, verrotte of aangetaste hout- en gootconstructies en loszittende en ontbrekende bakstenen en/of dakpannen.’

3.4 Door de toevoeging van de paragraaf ‘welstandscriteria en duurzaamheid’ bestaan er duidelijke regels over verduurzaming van gebouwen
In de Welstandsnota 2013 bestonden er nog geen regels over verduurzaming van woningen. Steeds meer mensen verduurzamen hun woning, door bijvoorbeeld het plaatsen van zonnepanelen of warmtepompen. Dit bevordert de kwaliteit van de woningen in de gemeente. Echter kan verduurzaming van gebouwen gevolgen hebben voor het uiterlijk van een gebouw en zijn omgeving. Door hierover een paragraaf op te nemen in de Welstandsnota heeft de gemeente de kaders om bij het verlenen van een vergunning voor verduurzaming rekening te houden met uiterlijke kenmerken.

3.5 Door de toevoeging van de paragraaf ‘Aanvullende criteria voor bouwwerken op het water’ onder ‘Gebied 7 – Recreatiegebieden’ bestaan er duidelijke regels over bouwen op de Mookerplas.
In de Welstandsnota 2013 ontbraken regels over het toevoegen van bouwwerken op het water. De toenemende vraag naar dergelijke ontwikkelingen in den lande heeft ertoe geleid regels op te nemen over dit thema. Op deze manier worden op voorhand kaders gesteld om zo een goede leef- en omgevingskwaliteit te kunnen waarborgen.

4.1 Bij inwerkingtreding van de Welstandsnota Mook en Middelaar 2024 komt de Welstandsnota Mook en Middelaar 2013 te vervallen
Na het vaststellen van de nieuwe Welstandsnota door uw Raad, dient de oude nota te worden ingetrokken om redenen van rechtszekerheid en duidelijkheid.

5.1 *Door de erfgoedverordening en welstandsnota met terugwerkende kracht per 1 januari 2024 in te laten gaan, worden ze gelijktijdig van kracht met de Omgevingswet.*

Kanttekeningen

1.1 Het vastleggen van het ruimtelijk cultureel erfgoed in de fysieke leefomgeving wordt verder uitgewerkt in het nieuwe omgevingsplan
Het omgevingsplan bevat gemeentelijke regels voor de fysieke leefomgeving, waaronder de regels over het aanwijzen en beschermen van gemeentelijke monumenten. De gemeente heeft tot 2032 de tijd om het Omgevingsplan op te stellen. Aangezien het huidige erfgoedbeleid verouderd is, en de uitwerking in het omgevingsplan meer tijd vraagt, is deze actualisering van de Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2012 gewenst.

3.1 De Welstandsnota gaat straks op in het omgevingsplan
De Welstandsnota geldt totdat een nieuw ruimtelijke kwaliteitsbeeld, gebaseerd op de nota, is verankerd in het Omgevingsplan. De Welstandsnota komt dan te vervallen.

3.2 De criteria uit de nieuwe Welstandsnota waarborgen de thema's uit een leegstandsverordening.
Uw Raad heeft het college verzocht het instrument van een leegstandsverordening te bekijken. Hoewel een leegstandsverordening in eerste instantie een goed middel lijkt om eigenaren te dwingen om iets met leegstaande panden te doen, blijken de mogelijkheden van een dergelijke verordening beperkt. Uit de praktijk blijkt dat het grote administratieve lasten met zich meebrengt, de boetes te laag zijn om verandering te krijgen en eigenaren niet meer in beweging gebracht worden. De leegstandsverordening is enkel een effectief instrument wanneer de gemeente een integraal en actief leegstandbeleid wil voeren. Gezien de geringe leegstand in onze gemeente, is ervoor gekozen om extra regels hierover op te nemen in de Welstandsnota, in plaats van een leegstandsverordening op te stellen. De regels geven het college dezelfde mogelijkheden als uw Raad bedoelt in de motie.

Duurzaamheid

<u>Erfgoedverordening</u>
N.v.t.

<u>Welstandsnota</u>
In de nieuwe Welstandsnota is een paragraaf over duurzaamheid opgenomen. Hierdoor heeft de gemeente de kaders om bij het verlenen van een vergunning voor verduurzaming rekening te houden met uiterlijke kenmerken. De betreffende paragraaf, 2.6 Welstandscriteria en duurzaamheid, is te vinden op pagina 18 van de Welstandsnota 2024.

Participatie

<u>Erfgoedverordening</u>
De verordening omvat enkel het uitvoeringsbeleid. Dit is zoveel mogelijk beleidsarm overgenomen. In het participatietraject voor de omgevingsvisie worden erfgoedverenigingen meegenomen.

<u>Welstandsnota</u>
Om aan te sluiten op de nieuwe wetgeving is ervoor gekozen om de Welstandsnota 2013 enkel op de drie ontbrekende thema's uit te breiden. In deze welstandsnota zijn enkel de kaders vermeld. In de omgevingsvisie wordt ons beleid nader uitgewerkt. Hiervoor volgt een participatietraject.

Financiën

N.v.t.

Communicatie

De nieuwe Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2024 en Welstandsnota Mook en Middelaar 2024 worden op de juiste wijze gepubliceerd.

Uitvoering

Bij vaststelling wordt met terugwerkende kracht per 1 januari 2024 aan de nieuwe Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2024 en Welstandsnota Mook en Middelaar 2024 getoetst.

Bijlage(n)

1. Raadsbesluit Erfgoedverordening en Welstandsnota Mook en Middelaar 2024
2. Erfgoedverordening Mook en Middelaar 2024
3. Welstandsnota Mook en Middelaar 2024
4. Lijst rijks- en gemeentelijke monumenten (en kunstwerken), d.d. 2022
5. Wijzigingen Erfgoedverordening 2012-2024

Mook, 9 januari 2024

Het college van burgemeester en wethouders van Mook en Middelaar,

De gemeentesecretaris
drs. W. Mariman

De burgemeester
mr. drs. W. Gradisen